

## ІСТОРІЯ села Вежиця Рокитнівського району

В північній частині теперішнього Рокитнівського району Рівненської області розташоване невелике село Вежиця. Село, як і всі сусідні села навколо нього, знаходиться серед непрохідних боліт, мішаних лісів та невеликих піщаних горбів з епохи льодовика.

Перші письмові відомості відносяться до середини XV століття. Назва села походить від старослов'янського слова Вежъ, що означає «повідомляти». Є і друга, більш точна думка, що назва походить від слова Веж, що по білоруськи означає «вежа». Так воно і є, тому що дане село знаходиться на межі колишнього Турово-Пінського князівства з Волинсько-Галицьким князівством. В ті часи тут була вартова охорона, як це було по всій Україні. Завдання охоронців було слідкувати за сигналами з других палаючих веж. (По сьогодні на тому місці, де стояла вежа, є урочище, яке носить назву Вежище.) Не могло обійтися, щоб біля цієї вежі не було якого-небудь вартового приміщення для відпочинку людей і коней. Спочатку його називали Вежа, потім Вежиця.

Село Вежиця знаходиться на шляху від Томашгорода через Старе село, лісові бори до Століна. На незаболочених ділянках даного населеного пункту поселялися люди. Першими жителями були засланці по якихось провинах неласки Пінських князів. Територія для поселенців була приваблива і безпечна від нападу іноземців: непрохідні болота, великі бори, в яких водилося безліч дикого звіра та птиці (вовки, лисиці, зайці, борсуки, еноти, тхори, куниці, білки, дикі кабани, лосі, кози); в річках та озерах кишіло від різновидної риби: (щука, карась, лин, в'юн, колюн, окунь); у водах жили хутрові звірі (бобри, видри, норки, ондатри). В лісах росли столітні дуби, сосни, ялини, буки, ясени, берези, вільха, осика, тополі, що давали матеріал для будівництва житла. В дуплах столітніх дубах водилися дикі бджоли. В лісах росло безліч різних ягід (чорниця, брусниця, ожина, малина); безліч різновидних грибів: (білі гриби, маслята, лисички, підберезовики, сиріжки, семироги), а на болотах росла лікарська ягода—журавлина.

Відповідні кліматичні умови: нехолодна зима, тепле літо і відповідна кількість опадів, як зимою так і літом середньої родючості ґрунти і великі площі пасовища для тварин — все це створювало відповідні природні та економічні умови для поселення людей.

Люди поселялися на хуторах по три-чотири двори. Люди заїжджали сюди по різних причинах: одні були висланими, другі втікали від переслідування князів, треті шукали спокійного життя і т.д. Хутори росли як гриби після дощу. Кожен хутір мав свою назву: по місцевості, по імені перших мешканців, по ремісництву певних людей.

Населення в основному було однорідне— слов'янського походження, за народністю— білоруси. В ближчий до нас час, коли територія ця переходила з рук в руки іноземцям - загарбникам, то на хуторах рідко населялись люди інших народностей: литовці, латинці, поляки, євреї.

Хоч ми вже подавали дату заснування села—середина XV століття, але вона не точна, тому що люди тут жили до заснування Київської Русі і в час існування її. Археологічних матеріалів ми не маємо, але зняряддя праці, яким населення користувалося під час Київської Русі збереглося від діда прадіда і по сьогодні, хоч воно вийшло з вжитку.

Заняття населення було ружинне. На вільних від лісу і розчищених викорчовуванням лісів ділянках люди сохою, яку тягли воли, орали землю, бороною - суковаткою волочили і сіяли овес, жито просо, гречку, льон. Розводили велику рогату худобу. Коней майже не розводили через болотисту місцевість. Як тяглову силу використовували волів. Розводили свиней, домашню птицю.

Територія північних сіл Рокитнівщини відносилася до так званої Червоної Русі, згодом Білорусії. Село у ближчій до нас час відносилася до Столінського уїзду Пінської губернії. Назви окремих урочищ на території с.Вежиця дають повний і точний доказ, що на дану місцевість вдиралися окремі загони монголо-татар ( на території села є два урочища, які називаються Татарка ). З середини XIVст. Ця територія переходила з рук в руки литовським, польським феодалам, але зберігалася влада Волинських князів. З посиленням Російської централізованої держави Волинню володіла і Росія. Поскілки в Росії державна влада слабка, було міжцарів'я, а Литовська держава занепала, то влада перейшла до Польського королівства. Володіння Польщі з перервами тягнулося до Андрусівського перемир'я, коли дана територія повністю перейшла до Росії. Перебування під владою Російської імперії продовжувалося до 1917 року. Після революції 1917 та громадянської війни Вежиця опинилася у складі польської держави і відносилася до Сталінського повіту Брестського воєводства до 1939 року, українських областей до Радянської України, почалася колективізація.

Люди неохоче віддавали худобу і с/г інвентар в загальнонародну власність, через що і колгосп був дуже бідний. Відкрилася школа, медпункт, магазин, клуб.

Існування радянської влади було недовге. В червні місяці 1941року територія була загарбана німецько-фашистськими окупантами. Німці всім розпоряджалися як своєю власністю: забирали худобу, зерно. В 1843- 44 рр. на Поліссі появилися партизани, до яких вступали люди села, боячись, щоб їх не забрали німці.

Весною 1944 р німці, потиснуті радянськими військами, відступили. З приходом радянських військ була об'явлена мобілізація всіх дорослих мужчин, які в основному пішли на фронт. Деякі з них служили по всьому союзі. Багато людей з села загинули на фронтах війни. Учасники війни, які повернулися до дому були нагородженні орденами.

Післявоєнний час, починаючи з 1945 року, життя було важке через розруху господарства війною. Невистачало солі, цукру с/г продуктів, сірників, одягу. Держава організовувала колгоспи. Все це створювало тяжкі умови селян. З тяжким трудом відновлювався колгосп, який був бідний, через що люди отримували малу платню. Але життя ішло до кращого. В 1946

році була організована початкова школа з однією вчителькою, згодом відкрилася семирічна. Діти вчилися по хатах. В 1965 році було збудовано нову школу на 8 класних кімнат. Було організовано вечірню школу по ліквідації неграмотності селян.

В 1961 році село Вежиця електрифіковано. Провели радіомережу. Люди почали купляти електротовари .

В 1983 році було прокладено шосе і в тому році село було зв'язане автобусним сполученням з Рокитно. Село почало розбудовуватися. Якщо в 1911 році в селі було 12 дворів і декілька хуторів, то на 1998 рік - 230. До аварії на ЧАЕС в с. Вежиця проживало більше тисячі чоловік. В даний час на лютий місяць 1998 рік проживає 874 чоловік.

В 1986 році с. Вежиця спіткало чорнобильське горе через що страждають люди і вся природа. Багато людей переселяються в чисту від радіації зону. Держава створює всі умови для переселення.

За радянської влади було знищено церкву, яка була старинною архітектурною пам'яткою села. З розпадом Радянського Союзу і проголошенням незалежності України в селі в 1998 році збудували нову церкву неподалік від старої зруйнованої.

Відновлюється приватна власність. Якщо до 1980 років не дозволяли тримати коней і примусово влада відбирала у селян, відбирали лишки землі, то з приходом незалежності України майже кожен двір має коня, воза, плуга та великі ділянки землі.

Дуже важливу роль для розвитку села і його господарства відіграло велике осушення на території села. В 1989 - 1995 рр. було осушено 400 га землі, що дало можливість збирати більші врожаї картоплі, кормових буряків, жита, вівса. Осушилися пасовища для свійських тварин .

Побут села покращувався з кожним днем. На це вплинув індустріальний розвиток України і виїзду людей в другі області, де люди запозичували культурний побут і звичаї. Почали будувати великі будинки і обставляти дорогими меблями. Все це сприяло культурному покращенню життя людей. Але старинні прадівські звичаї зберігаються. Населення розмовляє українською мовою з білоруським акцентом. Багато збереглося старинних назв урочищ та легенд про них. Споконвіків населення жило родами. До сьогоднішнього дня в с. Вежиця так і збереглися назви родів: Лукаші, Стрільці, Ковалі, Архипи, Одами, Дефіси, Потапи, Примаци, Гаврили, Софіні, Хомині, Козаки. І, навіть, на кладовищах померлих хоронять по цих же родах .

На окраїні села в урочищі Підгорне росте старинне рідкісне дерево з роду хвойних. Говорять, що на планеті таких дерев є тільки три. І характерно для нього, що воно не розмножується. В цьому селі і поза ним це дерево називають «Цар - дерево». Народ його обожнює. Люди не тільки з цього села, а і з других сіл та міст України приходять до нього і просять в Бога здоров'я для себе та рідних, чіпляють на це дерево цінний матеріал тканини (рушник, скатертину, платки, стрічки, відрізки калини). А в дупло, яке є в цьому дереві, кидають гроші.

З південно - східної сторони території села простягається заповідник «Сира погоня», який має площу близько 10 000 тис. гектарів.

На кінець 2000 року село поки що не має перспективи через сильну забрудненість території радіонуклідами. В даний час радіація у людей перевищує допустиму норму у 6-8 разів але люди на стільки працьовиті і наполегливі, хоч радіація впливає на здоров'я, освоюють болота, розбудовують село, женяться і будують незалежну Україну.